

ศึกษาและวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการนำ
หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีละเมิดตามกฎหมายไทย

1. เหตุผลที่ควรนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีละเมิดตามกฎหมายไทย

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันศาลไทยได้ยึดถือทฤษฎีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามหลักของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ โดยศาลจะใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ผู้ที่ถูกละเมิดได้กลับคืนสู่สภาพปกติหรือใกล้เคียงกับสภาพเดิมมากที่สุด อย่างไรก็ตามหากผู้ถูกละเมิดสามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงปริมาณความเสียหายที่ตนได้รับแต่ไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ศาลอาจพิจารณาค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ได้บัญญัติไว้ แต่โดยปกติจำนวนค่าเสียหายที่ศาลประเมินและกำหนดให้แก่โจทก์ผู้ถูกละเมิดนั้นจะไม่เป็นจำนวนที่เกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่าใดนัก เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทน คือเพื่อเป็นการชดเชยความเสียหาย และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้โจทก์และทนายความนำการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อหาผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ

แม้จะยอมรับกันทั่วไปว่าหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ประเทศไทยยึดถืออยู่นั้น เป็นหลักที่สร้างความเป็นธรรมให้แก่คู่กรณี เนื่องจากหากผู้ใดเป็นตัวการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเป็นจำนวนเท่าใดก็ควรชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเท่านั้น ส่วนผู้ถูกละเมิดเมื่อได้รับการชดเชยจนสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ก็ถือว่าเพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหายแล้วเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าหลักการดังกล่าวยังไม่แข็งแกร่งพอที่จะทำให้ผู้กระทำละเมิดเกิดความเข็ดหลาบ เนื่องจากอาจมีบางกรณีที่ไม่เพียงแต่เป็นการกระทำละเมิดต่อผู้อื่นเท่านั้น แต่พฤติกรรมของผู้กระทำละเมิดยังมีความชั่วร้ายมาก โดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ก็มีได้แสร้งใสใจกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าปริมาณความเสียหายจากพฤติกรรมที่ชั่วร้ายนั้นจะเกิดขึ้นเพียงใด ผู้กระทำละเมิดมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนเท่านั้น แม้บางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจมีปริมาณเพียงเล็กน้อยก็ตาม ทั้งนี้จากกรณีดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดไม่รู้สึกสะทสะท้านกับคำตัดสิน และ

ในที่สุดก็จะหวนกลับมากระทำละเมิดด้วยพฤติกรรมเช่นเดิมอีก ยิ่งไปกว่านั้นยังอาจกลายเป็นเยี่ยงอย่างให้คนในสังคมถือปฏิบัติตามและนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคมได้อีกด้วย

จากที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของไทยนั้นยังต้องการมาตรการที่จะนำมาเสริมสร้างกฎหมายละเมิดให้มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับการรักษาความสงบสุขในสังคม ดังนั้นรัฐซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาสังคมจึงไม่ควรวางเฉยกับปัญหาที่เกิดขึ้น ควรนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาเสริมหลักการกำหนดค่าเสียหายในกฎหมายละเมิด เพราะนอกจากการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เพื่อทำหน้าที่ชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้กระทำละเมิดแล้ว กรณีพฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมากศาลยังสามารถกำหนดค่าเสียหายอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งได้แก่ค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพื่อทำหน้าที่ในการลงโทษผู้กระทำละเมิดให้มีความเข็ดหลาบจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมีมุ่งป้องปรามมิให้ผู้ใดในสังคมมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายภาคหน้าด้วย

2. สถานภาพปัจจุบันของค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายละเมิดของไทย

แม้ว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นหลักที่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าหลักดังกล่าวมิได้มีความสอดคล้องกับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของไทยเลย แต่ก็มีได้หมายความว่าในวงการกฎหมายละเมิดของไทยจะไม่เคยรู้จักหรือไม่เคยได้ยินชื่อหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษแต่อย่างใด ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงทำการศึกษาถึงสถานภาพของหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ได้เข้ามามีบทบาทกับกฎหมายละเมิดของไทย ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพของทฤษฎีหรือนักกฎหมายไทยที่มีความเห็นว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษสามารถนำมาใช้ได้ภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำพิพากษาฎีกาหรือแม้กระทั่งในกฎหมายพิเศษของไทย เพื่อให้เข้าใจว่าแท้จริงแล้วช่วงเวลาที่ผ่านมาหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นได้เข้ามามีบทบาทอย่างไรต่อกฎหมายละเมิดของไทยบ้าง

2.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในกฎหมายไทยมีบทบัญญัติเรื่องการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย”

บทบัญญัติมาตรานี้หากพิจารณาตามถ้อยคำของกฎหมายจะเห็นว่า กฎหมายละเมิดของไทยให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำละเมิด ซึ่งก็ได้แก่ การนำลักษณะแห่งการกระทำของจำเลย และผลเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีนั้นมาใช้เป็นปัจจัยในการประเมินจำนวนค่าเสียหายนั่นเอง และด้วยเหตุที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้ศาลวินิจฉัยค่าสินไหมทดแทนได้ตามความสมควรแก่พฤติการณ์ของจำเลย และความร้ายแรงแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงเกิดประเด็นปัญหาว่าหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ได้พิจารณาขึ้นจากพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลยนั้น จะสามารถนำมาใช้ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 438 นี้ได้หรือไม่

ประเด็นนี้ได้มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป 2 ทิศทาง โดยทางแรกนั้นมีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า การกำหนดจำนวนค่าเสียหายไม่จำเป็นต้องเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากกฎหมายให้อำนาจศาลกำหนดได้ตามความร้ายแรงแห่งละเมิด ศาลจึงอาจกำหนดค่าเสียหายมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเพื่อเป็นการลงโทษจำเลยได้ ส่วนในอีกทางหนึ่งมองว่าที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลใช้อำนาจตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงนั้น ก็เพียงในกรณีที่โจทก์นำสืบถึงความเสียหายได้ แต่ไม่สามารถนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้เท่านั้น อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นด้วยกับความคิดฝ่ายหลัง ในประเด็นที่มองว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 มิได้บัญญัติให้ตีความว่าสามารถนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับการกำหนดค่าเสียหายได้ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

ประการแรก ในทางปฏิบัติของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลไทยนั้น จะวินิจฉัยความรับผิดของจำเลยเสียก่อน โดยโจทก์ต้องสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่ ต่อไปโจทก์จึงมีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาสืบให้ได้ความว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนนั้นคิดเป็นจำนวนเงินค่าเสียหายเท่าใด หากโจทก์นำสืบจำนวนค่าเสียหายให้เห็นแน่ชัดไม่ได้ ศาลจึงจะวินิจฉัยกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹ จึงเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ศาลใช้ดุลยพินิจกำหนดจำนวน

¹ จิตติ ดิงศภิทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง มาตรา 452, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526) น. 295.

ค่าเสียหายนั้น จะเกิดขึ้นต่อเมื่อโจทก์ไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน และถึงแม้ว่าจำเลยในคดีจะมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายมากเพียงใด แต่หากโจทก์นำสืบให้ศาลเห็นว่าได้รับความเสียหายและคิดเป็นจำนวนค่าเสียหายที่แน่ชัดได้ ศาลก็จะกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ โดยเป็นจำนวนที่ไม่เกินไปจากความเสียหายที่โจทก์ได้รับแต่อย่างใด

ประการที่สอง ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดของไทยจะมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหลักที่ไม่่ว่าจะกฎหมายระบบใดต่างก็ยึดถือเช่นเดียวกัน แต่ที่เห็นว่าในกฎหมายระบบคอมมอนลอว์สามารถกำหนดค่าเสียหายเกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงได้นั้น แท้จริงแล้วตามกฎหมายระบบคอมมอนลอว์จะมีค่าเสียหายหลายประเภท ทั้งประเภทที่มุ่งเพื่อชดเชยความเสียหาย (Compensatory Damages) ซึ่งได้แก่ ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า ค่าเสียหายที่แท้จริง เป็นค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้เพื่อชดเชยความเสียหายแก่โจทก์ และประเภทที่มีได้มุ่งชดเชยความเสียหาย (Non – Compensatory Damages) เป็นค่าเสียหายที่กำหนดให้แก่โจทก์โดยไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ถือเป็นค่าเสียหายที่อยู่ในประเภทค่าเสียหายที่มีได้มุ่งชดเชยความเสียหายนั่นเอง จากที่กล่าวไปจะเห็นได้ว่าค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เป็นค่าเสียหายประเภทหนึ่ง ส่วนค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นก็จัดว่าเป็นค่าเสียหายอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะมุ่งทำหน้าที่ชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น จะมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลยและป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง ดังนั้นค่าเสียหายชนิดนี้จึงสามารถกำหนดจำนวนเกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

ประการที่สาม แม้อาจมีบางกรณีที่ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายละเมิดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตามมาตรา 438 และเป็นจำนวนที่มากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่จำนวนเงินที่กำหนดขึ้นนั้นก็ยังคงอยู่ในฐานะของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มิใช่ค่าเสียหายเชิงลงโทษอยู่นั่นเอง เนื่องจากมาตรา 438 เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ อีกทั้งปัจจัยที่นำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายทั้ง 2 ประเภทนี้ยังมีความแตกต่างกัน โดยค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะคำนึงถึงความเสียหายที่โจทก์ได้รับจากการกระทำละเมิดเป็นสำคัญ ส่วนการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะพิจารณาถึงพฤติกรรมความชั่วร้ายของจำเลยเป็นหลัก รวมทั้งการนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับการกระทำละเมิด และฐานะทางการเงินของจำเลยมาใช้พิจารณาประกอบด้วย

จากเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 นั้น เป็นหลักทั่วไปของการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการชดเชยความเสียหาย

ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้ถูกระทำละเมิดเพียงเท่านั้น ดังนั้นหากจะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้โดยผ่านทางถ้อยคำของมาตรา 438 ที่ว่า “ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ และ ความร้ายแรงแห่งละเมิด” ผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นการไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่เพียงแต่ทำให้วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการชดเชยความเสียหายเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังทำให้การใช้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษผิดไปจากวัตถุประสงค์ที่แท้จริง และเป็นการนำมาใช้อย่างเสียเปล่าไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพใด ๆ ยิ่งไปกว่านั้นเนื่องจากหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมีทั้งประโยชน์และผลกระทบหลายอย่างหากนำหลักนี้มาใช้โดยมิได้วางแนวทางไว้อย่างเหมาะสมอาจทำให้เกิดปัญหาที่ยากจะแก้ไขตามมาได้

2.2 คำพิพากษากฎีกา

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 จะให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดในกรณีที่โจทก์นำสืบถึงความเสียหายที่ตนได้รับแต่ไม่สามารถนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายได้ เนื่องจากในการกระทำละเมิดแต่ละกรณีอาจมีสาเหตุอันก่อให้เกิดความเสียหายได้หลายเหตุรวมกันอยู่ ซึ่งเหตุเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาคำนึงถึงในการกำหนดค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบ จึงเป็นไปได้ที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนที่ไม่เท่ากับค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง อาจเป็นจำนวนที่มากกว่าหากเห็นว่าพฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก หรือเป็นจำนวนที่น้อยกว่าหากเห็นว่าโจทก์มีส่วนทำให้การกระทำละเมิดเกิดขึ้นสุดแล้วแต่พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละคดี อย่างไรก็ตามแนวทางปฏิบัติของศาลไทยนั้น มักจะยึดถือหลักในการกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเป็นสำคัญ จึงมักไม่ค่อยพบคำตัดสินที่กำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนที่มากกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับเท่าใดนัก แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าจะไม่เคยมีคำตัดสินเช่นนี้อยู่เลย ซึ่งคำพิพากษาที่กำหนดค่าเสียหายเกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ได้ตัดสินขึ้นภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 แต่สำหรับวัตถุประสงค์ในการตัดสินจะด้วยเหตุที่ต้องการลงโทษจำเลยที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายอย่างเช่นหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือเป็นการกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งไม่ใช่ค่าเสียหายเชิงลงโทษแต่อย่างใดนั้น ผู้เขียนจะขอหยิบยกคำพิพากษานี้มานำมาศึกษาเพื่อหาวัตถุประสงค์ที่แท้จริง บัญญัติที่นำมาใช้พิจารณา และการกำหนดจำนวนค่าเสียหายที่มากกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับ เพื่อวิเคราะห์ว่าคำพิพากษาดังกล่าวได้รับการกำหนดค่าเสียหายในลักษณะเดียวกับหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 366/2474

ร้อยตำรวจตรีคุ้มใจทัก นายป้อกับพวกจำเลย ศาลในคดีอาญาพิพากษาลงโทษจำเลยในข้อหากระทำความผิดฐานพยายามฆ่าใจทักมาแล้ว โจทก์จึงฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน 4,000 บาท ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทน 2,500 บาท ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าตามข้อเท็จจริงในสำนวนคดีอาญาปรากฏว่า จำเลยเป็นคนมีทรัพย์สินอยู่ในตำบลบางพลี ชอบเล่นการพนันและเป็นนักเลงหัวไม้ เมื่อใจทักออกไปเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจอำเภอบางพลีก็ปฏิบัติหน้าที่ทางราชการโดยเคร่งครัด ไม่เข้าเป็นพวกของนายป้อ และคอยขัดขวางมิให้นายป้อประพฤติเช่นเคยมา จึงเป็นเหตุให้นายป้อกับพวกมีความเกลียดชังใจทัก ครั้นในคืนเกิดเหตุมีงานทำศพที่วัดบางโหลงซึ่งใจทักไปรักษาการอยู่ที่วัดนั้น นายป้อจำเลยจึงใช้จำเลยอื่นกับพวกเอาปืนยิงใจทักได้รับบาดเจ็บ

กรรมการศาลฎีกาเห็นว่า ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวมานี้ จำเลยจะต้องรับผิดชอบละเมิดโดยใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อใจทัก แม้ใจทักจะนำสืบไม่ได้ว่าค่าเสียหายเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด คดีนี้ปรากฏว่า จำเลยกระทำการอย่างอุกอาจและร้ายแรงมาก กล่าวคือก่อนที่จำเลยจะยิงใจทัก จำเลยได้แสดงกิริยาดูหมิ่นใจทักโดยมิได้เกรงขามในอำนาจราชการ เป็นต้นว่าจำเลยถือปืนมาล้อมใจทักกลางที่ชุมชน ทำให้ใจทักออกไปตีกัน และเอาไฟฟ้าฉายหน้าใจทักแล้วใช้ปืนยิงใจทักโดยซึ่งหน้า เป็นการนำหวาดเสียวมาก กรรมการศาลฎีกาเห็นว่า ศาลล่างทั้งสองกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้จำเลยชดใช้ให้แก่ใจทักเป็นจำนวนเงิน 2,500 บาทนั้นสมควรแล้ว พิพากษายืน

คดีนี้เมื่อใจทักนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้ ศาลจึงได้วินิจฉัยตามพฤติการณ์ของจำเลยที่ได้กระทำละเมิดอย่างอุกอาจร้ายแรง แล้วเห็นควรกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนถึง 2,500 บาท จากข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า

ประการแรก ตามหลักของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจะมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ใจทัก ทั้งความเสียหายที่คำนวณได้เป็นตัวเงิน และมีอาจคำนวณได้เป็นตัวเงิน เช่น ความทุกข์ทรมาน หรือความอับอายขายหน้า เป็นต้น แต่สำหรับการกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้ แม้ข้อเท็จจริงจะระบุเพียงว่าใจทักได้รับความบาดเจ็บ ก็น่าจะรวมถึงความเสียหายที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย ด้วยเหตุนี้ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นถึง 2,500 บาท ผู้เขียนเห็นว่าจึงน่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ใจทักนั่นเอง

ประการที่สอง ในคดีนี้เมื่อใจทักนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายไม่ได้ ศาลจึงได้วินิจฉัยค่าเสียหายไปตามพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำละเมิด ดังนั้นปัจจัยที่นำมาใช้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายนั้น ศาลได้นำความประพฤตินอกอาจและร้ายแรงของจำเลยมาใช้

พิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหาย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายถือว่าหากพฤติกรรมจำเลยมีความร้ายแรงมาก จำนวนค่าเสียหายก็จะมากตามไปด้วย

ประการที่สาม การกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวน 2,500 บาทนั้น อาจมิได้เป็นจำนวนที่มากนักในปัจจุบัน แต่หากนำอัตราเปรียบเทียบระหว่างราคาทองคำกับค่าเงินบาทในสมัยนั้นจะพบว่าทองคำหนัก 1 บาทมีราคาเพียง 20 บาทเท่านั้น หรือกล่าวได้ว่าค่าเสียหายจำนวน 2,500 บาทในสมัยนั้น มีค่าเทียบเท่าทองคำหนักถึง 125 บาท ซึ่งนับเป็นจำนวนที่สูงมากทีเดียว

จึงเห็นได้ว่าแม้จำนวนค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นในคดีนี้จะสูงถึง 2,500 บาท หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นจำนวนที่เกินกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับ แต่เนื่องจากโจทก์นำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้ ศาลจึงนำพฤติการณ์และความร้ายแรงของจำเลยมาพิจารณา และในคดีนี้ พฤติกรรมของจำเลยก็มีความร้ายแรงมาก จำนวนค่าเสียหายจึงมากตามไปด้วย แต่ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายในคดีนี้ก็ยังมีมุ่งเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่โจทก์ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษหรือป้องปรามจำเลยแต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 336/2475

เดิมศาลพิพากษาจำคุกจำเลยฐานอุกฉกรรจ์ทำอนาจารนางสาวเลง โจทก์จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย 3,000 บาท ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ในชั้นที่จำเลยเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา จำเลยได้ให้การและนำสืบว่านายถมยงจำเลยกับนางสาวเลงเคยลักลอบร่วมประเวณีกัน ซึ่งทิวความเสื่อมเสียชื่อเสียงให้แก่นางสาวเลงอยู่ชั่วชีวิต ศาลจึงกำหนดให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเบี้ยทำขวัญให้แก่โจทก์เป็นจำนวน 1,500 บาท เพื่อให้สมแก่เหตุที่เจ้าทุกข์ระกำใจ และเป็นเยี่ยงอย่างสำหรับป้องกันไม่ให้ความผิดเช่นนี้เกิดขึ้นอีกในภายหน้า

ในคดีนี้ แม้ศาลจะใช้ถ้อยคำประกอบคำวินิจฉัยในทำนองจะกำหนด “ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง” (ซึ่งเป็นอีกชื่อเรียกหนึ่งของค่าเสียหายเชิงลงโทษ) แต่หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในกรณีนี้จะพบว่า

ประการแรก แม้จำนวนค่าเสียหายในคดีนี้จะสูงพอ ๆ กับคดีที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ แต่สำหรับวัตถุประสงค์ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายในคดีนี้จะมุ่งเพื่อลงโทษจำเลยหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่าด้วยเหตุที่จำเลยกระทำละเมิดโดยให้การในคดีอาญาว่า เคยลักลอบร่วมประเวณีกับโจทก์นั้น ถือเป็นการทำลายชื่อเสียงของโจทก์ และทำให้ต้องได้รับความอับอายอย่างมาก ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายในคดีนี้ จึงเพื่อชดเชยความเสียหายที่มีลักษณะเป็น “ความเสียหายทางศีลธรรม” (Moral Damages) หรือความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 เสียมากกว่า

ประการที่สอง เมื่อการกระทำละเมิดของจำเลยเป็นการทำให้โจทก์ต้องได้รับความเสียหายชื่อเสียงเกียรติยศ อีกทั้งยังต้องอับอายขายหน้าจากการกระทำเช่นนั้น ผู้เขียนเห็นว่าศาลกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนเช่นนี้มีความเป็นไปได้ที่ศาลนำความเสียหายที่โจทก์ได้รับมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดจำนวนค่าเสียหาย

ประการสุดท้าย ด้วยเหตุที่โจทก์เป็นหญิง และถูกขูดคร่ากระทำอนาจารขึ้น ความเสียหายที่โจทก์ได้รับย่อมร้ายแรงจนไม่สามารถประเมินเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนได้ ดังนั้นค่าเสียหายจำนวน 1,500 บาทที่ศาลกำหนดขึ้นนี้ จึงไม่สามารถประเมินได้ว่าแท้จริงแล้วเป็นจำนวนที่มากหรือน้อยกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับหรือไม่

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า การกำหนดค่าเสียหายในคดีนี้ น่าจะมีลักษณะเป็นค่าทำขวัญ หรือค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 มากกว่าจะเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 64/2501

โจทก์จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดที่มีชื่อว่า “บริษัทเมืองทอง” ตั้งอยู่ที่ถนนเยาวราช จำหน่ายนาฬิกา ปากกา และแว่นตาไซซัส ซึ่งเป็นเอเยนต์ของห้างปิกิริม ต่อมาจำเลยจดทะเบียนตั้งบริษัทจำกัดชื่อ “บริษัทเมืองทองการแว่นจำกัด” เมื่อปี พ.ศ. 2497 ภายหลังจากการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัดโจทก์หลายปี จำเลยทำการขายแว่นตาอย่างเดียว โดยสั่งมาจากต่างประเทศ แต่ไม่ใช่แว่นตาไซซัส จำเลยเอาชื่อห้างโจทก์ไปใช้เพื่อให้ลูกค้าหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าของห้างโจทก์ แต่สินค้าของจำเลยคุณภาพต่ำทำให้โจทก์เสียชื่อเสียงในการค้าและขาดความเชื่อถือซึ่งทำให้โจทก์ขาดผลประโยชน์รายได้เป็นเงิน 100,000 บาทขอให้จำเลยใช้ค่าเสียหายจำนวนนี้

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์ได้ลงทุนโฆษณาชื่อห้างของโจทก์นี้ไปแล้วทั้งทางหนังสือ วิทยุ และโปสเตอร์สิ้นเงินไปตั้งล้านบาท จำเลยไม่มีสิทธิที่จะใช้คำว่า “เมืองทอง” อยู่ในชื่อของบริษัทจำเลย ทำให้ชื่อเสียงของร้านโจทก์เสียหาย ศาลฎีกาเห็นว่าพฤติการณ์ที่โจทก์นำสืบแสดงความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีผู้ทักท้วงในที่ประชุมแล้ว ยังฝืนใช้ชื่อของโจทก์อีก แสดงว่ามีเจตนาที่จะละเมิดสิทธิของโจทก์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ได้ตามควรแก่กรณี และที่ศาลอุทธรณ์กำหนดให้ 50,000 บาท หาเกินสมควรไม่จึงพิพากษายืน

คดีนี้ มีประเด็นเกิดขึ้นว่าเมื่อจำเลยจงใจนำเอาคำว่า “เมืองทอง” ซึ่งเป็นชื่อบริษัทของโจทก์มาตั้งชื่อบริษัทของจำเลย จนอาจทำให้ลูกค้าของโจทก์เข้าใจผิด และซื้อสินค้าของบริษัทจำเลยแทน เมื่อเป็นเช่นนี้ แน่แน่นอนว่าโจทก์ต้องได้รับความเสียหายจากการที่ยอดจำหน่ายสินค้าลดลง แต่กรณีกลับพบว่าโจทก์มีกำไรเพิ่มขึ้นเสียอีก อีกทั้งเมื่อศาลกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนถึง 50,000

บาท จึงเกิดข้อสงสัยว่าค่าเสียหายกรณีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายและเป็นจำนวนที่เกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่

ประการแรก การที่จำเลยยื่นชื่อร้านค้าของโจทก์ ตามปกติย่อมเข้าใจได้ว่า โจทก์ต้องได้รับความเสียหาย แต่เมื่อโจทก์กลับมีกำไรเพิ่มขึ้นในช่วงถูกเลียนชื่อร้านนั้น อาจจะไม่สามารถสรุปได้ว่าโจทก์ไม่เสียหาย เพราะอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้สถิติการขายดีขึ้นในช่วงเวลานั้นพอดี ซึ่งหากไม่มีการเลียนชื่อร้าน กำไรของโจทก์อาจเพิ่มขึ้นกว่าที่ปรากฏขณะนั้นก็ได้ กรณีนี้จึงน่าจะเข้ากรณีปรากฏความเสียหายแล้ว และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นศาลจึงกำหนดค่าเสียหาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายที่โจทก์ได้รับนั่นเอง

ประการที่สอง แม้ศาลได้นำพฤติกรรมการของจำเลยที่ถึงแม้จะมีผู้ทักท้วงในที่ประชุมแล้ว แต่จำเลยก็ยังคงใช้ชื่อนั้นต่อไปมาใช้เป็นปัจจัยในการกำหนดจำนวนค่าเสียหาย ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ตาม แต่ในคดีนี้หากศาลได้นำความเสียหายที่โจทก์ได้รับมาใช้เป็นปัจจัยกำหนดค่าเสียหายอาจจะเป็นเรื่องลำบากอยู่บ้าง เนื่องจากในช่วงเวลาที่จำเลยกระทำละเมิดนั้น โจทก์มิได้มีกำไรลดน้อยถอยลงจากช่วงอื่น ๆ แต่กลับมีกำไรมากขึ้น ดังนั้นหากจะนำความเสียหายที่โจทก์ได้รับมาพิจารณาจำนวนค่าเสียหายคงจะไม่มี ความชัดเจนว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเป็นเท่าใด

ประการสุดท้าย ในคดีนี้แม้โจทก์จะได้รับกำไรสูงขึ้น แต่ศาลก็ได้กำหนดจำนวนค่าเสียหายเป็นเงิน 50,000 บาท แม้จะเหมือนเป็นการกำหนดค่าเสียหายเกินไปจากความเสียหายที่โจทก์ได้รับ แต่คดีนี้ยังไม่ชัดเจนว่าแท้จริงแล้วโจทก์ได้รับความเสียหายเพียงใด เนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายได้ จึงยังไม่สามารถสรุปได้ว่า ค่าเสียหายจำนวนนี้เกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่

จากการพิจารณาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การกำหนดค่าเสียหายในคดีนี้ ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอว่า เป็นการกำหนดค่าเสียหายเกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่ เนื่องจากยังมีข้อเท็จจริงบางส่วนที่ยังพิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ชัดเจนไม่ได้ แล้วยังคลุมเครืออยู่ว่าแท้จริงแล้วโจทก์เสียหายหรือไม่และเสียหายเป็นจำนวนเท่าใด

คำพิพากษาฎีกาทั้ง 3 ฎีกาที่ยกมานั้น จะเห็นได้ว่าแม้ค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้จะเป็นจำนวนที่มากและบางกรณีอาจเกินไปจากความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่วัตถุประสงค์ในการกำหนดค่าเสียหายเหล่านั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การชดเชยความเสียหาย ไม่ว่าจะมีความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน อีกทั้งในการที่ศาลได้นำพฤติกรรมการร้ายแรงของจำเลยมาพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายนั้น ก็เนื่องมาจากกรณีที่โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ถึงจำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นได้นั่นเอง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายของทั้ง

3 กฎีกาที่ยกมาข้างต้นนั้น ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายทั้งสิ้น โดยมีได้มีเหตุผลเพื่อลงโทษหรือป้องปรามจำเลยแต่อย่างใด

2.3 กฎหมายพิเศษ

แม้การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายไทยภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 นั้น อาจจะยังไม่ใช่วางทางที่เหมาะสมนัก เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักทั่วไปของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนซึ่งมีวัตถุประสงค์ในทางชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิด หากจะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาเกี่ยวพันอาจนำไปสู่การทำลายหลักการชดเชยความเสียหายให้เสียไปด้วย แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจะไม่มีแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาใช้กับกฎหมายไทย แม้ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผู้ไม่เห็นด้วยที่จะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายไทย เนื่องจากเห็นว่าหลักดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ได้และไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตามตราบใดที่กฎหมายไทยยังไม่นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ยังคงมีสภาพที่ไม่ชัดเจนภายใต้กฎหมายไทย ดังนั้นปัจจุบันนี้จึงได้มีกฎหมายพิเศษที่นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ เพื่อเป็นการยืนยันถึงสภาพที่ใช้ได้ของหลักนี้อย่างชัดเจนมากขึ้น

2.3.1 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายฉบับใหม่ที่เพิ่งมีผลใช้บังคับไปเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2545 โดยกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลทางการค้าที่เป็นความลับ ซึ่งการที่ประเทศไทยต้องออกกฎหมายฉบับนี้ก็เนื่องมาจากประเทศไทยมีพันธกรณีตามความตกลงรอบอุรุกวัยว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าที่กำหนดให้ประเทศสมาชิก ต้องคุ้มครองความลับทางการค้าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยความลับทางการค้านี้ หมายความว่า ข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือ ยังเข้าถึงไม่ได้ในหมู่บุคคลซึ่งโดยปกติแล้วต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลดังกล่าว โดยเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เนื่องจากการเป็นความลับ และเป็นข้อมูลที่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าได้ใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อรักษาไว้เป็นความลับ

โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ถือว่าเป็น กฎหมายฉบับแรกในประเทศไทยที่มีการนำเอาหลักเรื่องค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาใช้ โดยบัญญัติอยู่ในมาตราที่ 13 มีใจความสำคัญ ดังนี้

“ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีตาม มาตรา 8 (2) ศาลมีอำนาจกำหนดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) นอกจากกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิ ในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จาก หรือเนื่องจากการละเมิด โดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้

(2) ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม (1) ได้ ให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(3) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า เป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแถั่น เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพ การเป็นความลับทางการค้าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ เพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (1) หรือ (2) ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตาม (1) หรือ (2)”

กฎหมายพิเศษฉบับนี้เป็นกฎหมายไทยฉบับแรกที่น่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ โดยจะเห็นว่าได้กำหนดให้เป็นค่าเสียหายอีกส่วนหนึ่งแยกออกมาต่างหากจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้นับว่าได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ค่าเสียหายเชิงลงโทษตามมาตรา 13 (3) นี้แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนว่ากำหนดขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิดนั่นเอง ซึ่งกรณีที่จะมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ก็ต้องเป็นการกระทำละเมิดที่สมควรจะได้รับการลงโทษและจำเป็นต้องป้องปรามมิให้การกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นในสังคมอีก

ประการที่สอง สำหรับกรณีที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 13 (3) ถึงกรณีที่มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนว่า การละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแถั่น เพื่อให้ความลับทางการค้าไม่เป็นความลับอีกต่อไป ซึ่งเป็นการนำพฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลยมาพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหาย

ประการที่สาม การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ กฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนด โดยให้มีความสัมพันธ์กับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้นั้น ต้องกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ให้เสียก่อน ถ้าหากในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนนั้นได้ กฎหมายฉบับนี้ให้ศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ไปตามที่ศาลเห็นสมควร แล้วจึงพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ประการที่สี่ ปัจจัยที่นำมาใช้กำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ แม้กฎหมายฉบับนี้จะมีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะนำพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาทั้งหมด

เช่น พฤติกรรมในการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าของจำเลย ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด รวมทั้งคุณค่าของความลับทางการค้านั้น ๆ ด้วย

ประการสุดท้าย กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ อย่างชัดเจน โดยกำหนดอัตราสูงสุดไว้ว่าต้องไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งศาลอาจ กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนเท่าใดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของ ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 นี้ได้นำ หลักพื้นฐานของค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้เกือบครบถ้วนสมบูรณ์ ขาดเพียงแต่ปัจจัยในการ กำหนดจำนวนเท่านั้นที่ยังมิได้นำมาบัญญัติไว้ อีกทั้งยังมีมาตรการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิง ลงโทษ ซึ่งถือเป็นวิธีการป้องกันมิให้ค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นจำนวนที่มากเกินไปจนความเหมาะสมจน กลายเป็นปัญหาอย่างที่ประเทศอื่น ๆ ต่างประสบอยู่

2.3.2 ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ...

แม้ว่าในขณะที่ผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) จะยังเป็นเพียงร่างพระราชบัญญัติ แต่คาดว่าภายในปี พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับอย่างแน่นอน โดยในร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ได้ให้ความคุ้มครองไม่เพียงแต่ผู้บริโภคที่นำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้แล้วเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ จิตใจหรือทรัพย์สินของผู้บริโภคเท่านั้น ยังรวมถึงบุคคลอื่นที่ได้รับอันตรายจากสินค้า ที่ไม่ปลอดภัยนั้นด้วย ซึ่งค่าสินไหมทดแทนในกฎหมายฉบับนี้ จะมีทั้งค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ และ นอกจากนั้นยังรวมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 11 ดังต่อไปนี้

“นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อ ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว ไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควร

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

จากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่าในมาตรา 11 (2) ได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความลับทางการค้า โดยสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากการชดเชยความเสียหายของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ก็คือ เพื่อลงโทษผู้ประกอบการที่ได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งมีพฤติกรรมชั่วร้ายนั่นเอง

ประการที่สอง กรณีที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษให้แก่จำเลย คือกรณีที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายในฐานะของผู้ประกอบการที่ได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือไม่รู้เนื่องจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือรู้แล้วว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากที่ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้ว แต่ไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้น

ประการที่สาม กฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้ศาลกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษตามที่ศาลเห็นสมควร โดยให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อชดเชยความเสียหาย

ประการที่สี่ กฎหมายฉบับนี้ ได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยบัญญัติถึงปัจจัยที่นำมาพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายในส่วนนี้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกรณี เช่น

- (1) ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ
- (2) การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความปลอดภัยของสินค้า
- (3) ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความปลอดภัยของสินค้า
- (4) การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

- (5) ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ
- (6) สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ
- (7) การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น
- (8) การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย

ประการสุดท้าย กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดอัตราขั้นสูงสุดไว้ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ที่สองเท่าของจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ด้วย โดยศาลจะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้

เมื่อใดที่ร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ กฎหมายฉบับนี้จะเป็นกฎหมายนำร่องอีกหนึ่งฉบับที่นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความลับทางการค้า โดยผู้เขียนเห็นว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายฉบับนี้ไม่แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติความลับทางการค้าเท่าใดนัก แต่ได้เพิ่มเติมในส่วนปัจจัยที่นำมาพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้มีความสมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตว่าในกฎหมายฉบับนี้ให้ศาลนำสถานะทางการเงินของผู้ประกอบการมาคำนึงในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้วัตถุประสงค์การลงโทษและการป้องปรามมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากหลักฐานที่เกี่ยวกับสถานะทางการเงินของจำเลยนั้นจะเป็นข้อมูลที่ได้ว่าค่าเสียหายเชิงลงโทษจำนวนเท่าใด จึงจะสามารถลงโทษและป้องปรามจำเลยได้อย่างแท้จริง จำเลยที่มีฐานะทางการเงินที่ร่ำรวยก็อาจต้องรับผิดชอบในจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมากกว่าจำเลยที่มีฐานะทางการเงินที่ยากจน

จากกฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับที่ผู้เขียนนำมาศึกษา แสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในฐานะที่เป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป โดยกรณีใดที่รัฐมีนโยบายจะป้องปรามมิให้เกิดขึ้นในภายภาคหน้าซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก กระทำละเมิดโดยไม่แยแสใส่ใจกับผลของการกระทำนั้น รัฐก็ควรนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้อย่างชัดเจน และให้มีความเหมาะสมกับหลักกฎหมาย สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคมของประเทศไทยด้วย

3. แนวทางที่เหมาะสมในการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายไทย

ในบทที่ 3 และ 4 ที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายต่างประเทศนั้น นอกจากจะทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการนำไปใช้แล้ว ยังทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำหลักดังกล่าวไปใช้ได้อีกด้วย จึงกล่าวได้ว่าปัญหาสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ มักจะประสบจากการกำหนดหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ นั่นคือ การไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน

และไม่มีหลักควบคุมความถี่ในการตัดสินและควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่เกิดขึ้น ดังนั้น หากประเทศไทยจะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเข้ามาใช้ในกฎหมายละเมิดของไทย โดยยึดถือ เหตุผลเกี่ยวกับความสงบสุขภายในสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญจึงต้องมีแนวทางที่ชัดเจนแน่นอน และมีความเหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย นอกเหนือจากนั้นยังควรมีมาตรการ ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ เพื่อให้การใช้หลักนี้เกิด ประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อกฎหมายละเมิดของไทย

3.1 คดีละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3.1.1 เหตุผลของการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีละเมิดทั่วไป

แม้โดยพื้นฐานกฎหมายละเมิดของไทยจะมีได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับการ กำหนดค่าเสียหาย แต่เมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป และก่อให้เกิดพฤติกรรมการ กระทำละเมิดที่มีความร้ายแรง ชั่วร้ายผิดธรรมดา จึงต้องมีการพัฒนากฎหมายให้เท่าทันเพื่อทำให้ พฤติกรรมที่ชั่วร้ายเหล่านั้นหมดไปจากสังคม ด้วยเหตุนี้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจึงถูกนำมาใช้ใน สหุระณะเป็นมาตรการเสริมความแข็งแกร่งให้กับกฎหมายแพ่ง และเติมเต็มกฎหมายอาญาให้มีความ สมบูรณ์ขึ้น แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังมิได้มีบทบัญญัติใ้ อำนาจศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ แม้ในกฎหมายพิเศษบางฉบับจะกำหนดให้ศาลมี อำนาจวินิจฉัยกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ก็ตาม แต่ก็กำหนดไว้ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย พิเศษฉบับนั้นเพียงแคบ ๆ ผู้เขียนเห็นว่าการจะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายไทยได้ อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ไม่ใช่แค่นำมาใช้เพียงแต่กฎหมายเฉพาะเรื่องอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ควรนำมาใช้กับคดีละเมิดทั่วไปด้วย เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการนำมาใช้ให้กว้างและครอบคลุม พฤติกรรมที่สมควรได้รับการป้องปรามอย่างทั่วถึง

3.1.2 แนวทางการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีละเมิดทั่วไปตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ด้วยเหตุที่การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ตามกฎหมายไทยนั้น ควรนำมาใช้ใน กรณีที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก ซึ่งรัฐมีนโยบายต้องการจะป้องปรามมิให้เกิดพฤติกรรม เช่นนั้นอีกในสังคม แต่บทบัญญัติมาตรา 438 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักทั่วไปที่ วางหลักในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้ โดยค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นตามมาตรา 438 นั้นก็จะได้แก่ ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ด้วยเหตุนี้หากจะมีการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรมีการบัญญัติกฎหมายในส่วนนี้ขึ้นมาโดยเฉพาะ

เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายอีกประเภทหนึ่งที่กำหนดขึ้นนอกเหนือจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ จึงมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ทั้งวัตถุประสงค์ คดีที่ศาลอาจกำหนดขึ้น และวิธีในการกำหนดจำนวน อีกทั้งการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้จะอยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาโดยขึ้นอยู่กับการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกระทำละเมิด ดังนั้นจึงควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนรวมทั้งมาตรการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเพื่อมิให้เป็นจำนวนที่มากเกินไป ด้วย ทั้งนี้บทบัญญัติที่นำมาใช้กับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นจึงควรมีใจความสำคัญดังนี้

“นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแล้ว หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าบุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายโดยมีเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความประพฤतिที่ร้ายแรงของผู้กระทำละเมิด ระยะเวลาของการกระทำละเมิด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำละเมิดได้รับ ฐานะทางการเงินของผู้กระทำละเมิด ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนที่กล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากบุคคลผู้ต้องรับผิดได้รับบทลงโทษตามกฎหมายอาญา หรือรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายเพียงพอแก่ความประพฤतिที่ร้ายแรงของผู้กระทำละเมิดแล้ว ศาลจะไม่กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษขึ้นก็ได้”

จากแนวทางการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้างต้น สามารถพิจารณาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 วัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดทั่วไป

เมื่อหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เข้ามาในกฎหมายไทยในฐานะที่เป็นค่าเสียหายอีกชนิดหนึ่งแยกต่างหากจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ดังนั้นการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในอีกทางหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากการชดเชยความเสียหาย นั่นคือ เพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมชั่วร้ายให้เข็ดหลาบ และป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุผลได้มากหรือน้อยนั้น จะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั่นเอง

3.1.2.2 คดีละเมิดทั่วไปที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษและกรณียกเว้น

คดีละเมิดที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น กฎหมายไทยไม่ควรจำกัดไว้แคบ ๆ อย่างประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดไว้เพียง 3 กรณีเท่านั้น เนื่องจากการจำกัดคดีที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างเข้มงวดมากเกินไป จนอาจทำให้การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไม่

สามารถนำมาใช้กับคดีอื่นได้ แต่สำหรับกฎหมายไทยนั้นควรกำหนดองค์ประกอบและมีข้อยกเว้นในบางกรณี โดยให้ศาลใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าคดีนั้น ๆ สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่เสียมากกว่า

(ก) คดีละเมิดทั่วไปที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ด้วยเหตุที่การกระทำละเมิดตามหลักทั่วไปของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 นั้น มีความกว้างขวางมาก โดยครอบคลุมถึงการกระทำใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น อีกทั้งยังรวมถึงการกระทำละเมิดที่บัญญัติแยกออกมาต่างหาก เช่น การหมิ่นประมาท ความรบกวนเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น หรือความรบกวนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินอีกด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นมิใช่จะนำมาใช้ได้กับการกระทำละเมิดในทุก ๆ กรณี แต่เพื่อความเหมาะสมและความยุติธรรมแล้วควรจำกัดไว้เพียงกรณีที่น่ามาใช้แล้วบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง และเกิดประโยชน์สูงสุดเท่านั้น ซึ่งคดีที่สามารถกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

ประการแรก พฤติกรรมการกระทำละเมิดของจำเลยต้องแสดงให้เห็นถึงความชั่วร้าย โดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้หากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ก็มิได้แยแสกับผลของการกระทำนั้น ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่จำเลยหวังผลประโยชน์จากการกระทำละเมิด หรือมีเจตนาถลำแก่งทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น จงใจลงข้อความอันเป็นเท็จลงในนิตยสารโดยมุ่งหวังผลกำไรจากการจำหน่าย ส่วนกรณีประมาทเลินเล่อนั้นหากจำเลยกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นการกระทำหรือการขาดความระมัดระวังที่เรียกได้ว่าเกือบจะเท่าเทียมกับการกระทำโดยจงใจ ก็เป็นการสมควรที่จะถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่น่ามาเป็นมูลเหตุกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้แล้ว ยกตัวอย่างเช่น การขับรถด้วยความเร็วสูงในเขตชุมชน หรือการยิงปืนขึ้นฟ้าในบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

ประการที่สอง พฤติกรรมในการกระทำละเมิดของจำเลยต้องเป็นพฤติกรรมที่ถ้าหากไม่ได้รับการป้องปรามแล้ว มีความเป็นไปได้ที่พฤติกรรมนั้นจะยิ่งทวีความถี่และความร้ายแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนอาจส่งผลกระทบต่อความสงบสุขในสังคม ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มมอเตอร์ไซด์ซึ่งที่มักตระเวนทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย

(ข) กรณียกเว้นที่ไม่ควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีทั่วไป

อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นถือเป็นข้อยกเว้นของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดทั่วไป โดยกำหนดได้ในกรณีที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้าย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และเป็นพฤติกรรมที่หากไม่ได้รับการป้องปรามจะทำให้สังคมเกิดความ

กระทบกระเทือนเท่านั้น ทั้งนี้ข้อยกเว้นดังกล่าวยังมีข้อยกเว้นอีก ด้วยเหตุที่ถึงแม้ผู้กระทำละเมิดอาจมีพฤติกรรมเข้าข่ายดังที่กล่าวไปข้างต้น แต่หากเป็นไปตามข้อยกเว้นที่จะกล่าวต่อไปนี้ก็ไม่ควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้น

ประการแรก พฤติกรรมของผู้กระทำละเมิดได้รับการลงโทษตามกฎหมายอาญาอย่างสมควรแล้ว ในกรณีที่การกระทำละเมิดเป็นความผิดทางอาญาด้วย อย่างที่เรียกว่าคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แม้หลักจะให้ศาลในส่วนแพ่งตัดสินโดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายแพ่ง และไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยถูกลงโทษทางอาญาหรือไม่ เนื่องจากหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางอาญากับทางแพ่งแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้เมื่อจำเลยได้รับบทลงโทษทางอาญาที่สาสมแก่ความประพฤติอันชั่วร้ายของตนแล้ว หากถูกตัดสินให้รับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกอาจเป็นการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไปซ้ำเติมจำเลยจนเกินความเหมาะสม เนื่องด้วยเจตนารมณ์ของการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ก็เพื่อความสงบสุขของสังคม เนื่องจากหลักนี้เป็นมาตรการที่เข้ามาเสริมกฎหมายแพ่งให้มีความแข็งแกร่ง และเติมเต็มกฎหมายอาญาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังนั้นการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ควรนำมาใช้กับกรณีที่เห็นว่าหากจำเลยไม่ได้รับมาตรการลงโทษ หรือป้องกันที่เหมาะสม อาจกลับมามีพฤติกรรมเช่นเดิมอีก ส่วนกรณีที่มาตรการทางอาญาได้กำหนดบทลงโทษแก่จำเลยได้อย่างเพียงพอแล้ว การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีนั้นก็จะไม่เกิดความจำเป็นแต่อย่างใด

ประการที่สอง กรณีที่ค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มีจำนวนเพียงพอแก่การลงโทษผู้กระทำละเมิดแล้ว แม้วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้จะมุ่งเพื่อชดเชยความเสียหายและไม่ได้กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดก็ตาม แต่หากเป็นจำนวนที่มากพอเพียงกับการลงโทษและป้องกันผู้กระทำละเมิดแล้ว ก็ไม่สมควรกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นการซ้ำเติมอีก

ข้อยกเว้นทั้งสองประการที่ได้จำกัดการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้น ก็เพื่อทำให้หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษนำมาใช้แต่เฉพาะกรณีที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เพื่อควบคุมการเกิดขึ้นของการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้และเพื่อทำให้การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษบรรลุลักษณะวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง

3.1.2.3 การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิดทั่วไป

(ก) การตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ด้วยเหตุที่ในประเทศไทยการพิจารณาคดีจะมีผู้พิพากษาเป็นผู้ตัดสินทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา จึงทำให้ความรับผิดชอบทั้งในส่วนของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ และรวมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษ ผู้พิพากษาจะเป็นผู้มีอำนาจตัดสินและกำหนดจำนวนค่าเสียหายขึ้น ทั้งนี้ข้อดีของการตัดสินโดยผู้พิพากษา คือ ผู้พิพากษาเป็นผู้มีประสบการณ์ในการตัดสินคดีมายาวนาน จึงทำให้สามารถ

แยกแยะอารมณ์ความรู้สึกหรืออคติออกจากความยุติธรรมและความถูกต้องได้ โดยไม่นำความรู้สึกเกลียดชังที่มีต่อจำเลยมาปะปนกับการตัดสินจนทำให้การตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าที่จะทำให้เกิดปัญหาการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่มากเกินไป ดังเช่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกากำลังประสบอยู่ เนื่องจากในการตัดสินค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะมีลูกขุนเป็นผู้ตัดสินและกำหนดจำนวนขึ้น จึงอาจทำให้การพิจารณาตัดสินมีหลักเกณฑ์ที่ไม่ชัดเจนแน่นอน และอาจเกิดอคติกับจำเลยจนกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่สูงมากเกินไป

(ข) การประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ปัญหาที่เกิดขึ้นมากจากการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้คือ การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่มากเกินไปจนไม่มีความสมเหตุสมผล ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลายคำตัดสินที่เกิดขึ้นในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนมหาศาลจนยากจะทำความเข้าใจได้ ดังนั้นการวางแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศไทยจึงควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน โดยแนวทางที่เหมาะสมที่สุดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการให้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับจำนวนค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้หลักการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความชัดเจนมากขึ้น และเพื่อยืนยันได้ว่าจำนวนค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นนี้มีได้กำหนดขึ้นอย่างไรเหตุผลอันสมควรแต่อย่างใด โดยการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ศาลต้องกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ในกรณีนั้นให้ได้เสียก่อน แล้วจึงนำไปคูณกับจำนวนเท่าที่เหมาะสมเพื่อหาอัตราขั้นสูงสุดที่จะกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินไปจากอัตราขั้นสูงสุดที่กำหนดไว้

(ค) ปัจจัยที่นำมาใช้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ศาลควรนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกระทำละเมิดนั้น ๆ มาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้จำนวนที่ตัดสินนั้นพอเหมาะพอควรกับพฤติกรรมของจำเลย ทั้งนี้หากมิได้นำปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาประเมิน จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดขึ้นอาจไม่เหมาะสม อีกทั้งยังอาจทำให้จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่กำหนดขึ้น ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษและป้องปรามจำเลยได้อย่างแท้จริง โดยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ได้แก่

(1) พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย

เป็นที่ทราบกันดีว่าพฤติกรรมของจำเลยเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้กำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยจะพิจารณาจากระดับความร้ายแรงของพฤติกรรมนั้น ๆ หากเป็นกรณีที่ทำให้เกิดบาดเจ็บโดยจงใจ ก็อาจนำพฤติกรรมของจำเลยที่ชั่วร้าย ผิดธรรมดา ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย หรือไม่แยแสใส่ใจต่อสิทธิของผู้อื่นมาใช้ประเมินด้วย แต่หากเป็นกรณีที่กระทำละเมิดโดยไม่จงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็อาจนำความสะเพร่าไม่ใช้ความไตร่ตรอง หรือการกระทำละเมิดโดยทำอะไรแฝง ๆ พิเรนทร์ ไม่ใส่ใจถึงผลจากการกระทำที่ตนได้ก่อขึ้นมาพิจารณาประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย

(2) ระยะเวลาของการกระทำละเมิด

บางกรณีแม้พฤติกรรมที่จำเลยได้แสดงออกไป อาจไม่สามารถสื่อได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ชั่วร้าย แต่ความต่อเนื่องที่จำเลยได้กระทำละเมิดมาเป็นระยะเวลานานนั้นกลับสามารถแสดงให้เห็นเป็นที่ชัดเจนว่า จำเลยได้จงใจและตั้งใจกระทำละเมิดมาตลอดระยะเวลาหลายสิบปีโดยเพิกเฉยกับความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น เพียงเท่านี้ก็ถือว่าพฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมากเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น บริษัทผู้ผลิตบุหรี่จงใจหลอกลวงให้คนทั่วไปสำคัญผิดคิดว่า บุหรี่ประเภทไลท์ (Light) เป็นบุหรี่ที่สูบแล้วไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายมากเหมือนบุหรี่ทั่วไป จึงทำให้ผู้เสียหายสูบบุหรี่ติดต่อกันมานานถึง 35 ปีกระทั่งเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งปอด จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาของการกระทำละเมิดที่สั่งสมมานานเช่นนี้ จึงควรนำมาเป็นปัจจัยหนึ่งของการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างไม่ต้องสงสัย

(3) ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด

การกระทำละเมิดบางประเภทก่อให้เกิดผลประโยชน์มหาศาลให้แก่จำเลย แต่ในทางกลับกันความเสียหายที่โจทก์ได้รับอาจไม่ได้เป็นจำนวนที่มากมายเท่าใดนัก ในกรณีนี้หากศาลจะกำหนดเพียงค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ อาจทำให้ผู้กระทำละเมิดไม่มีความเข็ดหลาบ แต่ถ้านำผลประโยชน์ที่ผู้กระทำละเมิดได้รับจากการกระทำละเมิดมาประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ จะทำให้จำเลยเกิดความเกรงกลัวในการสูญเสียผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น จำเลยมีอาชีพเป็นนักข่าววงจางใจขับรถชนรถของโจทก์ซึ่งเป็นดารามีชื่อเสียง เพื่อถ่ายภาพยนตร์ที่โจทก์ลงมาเจรจา ค่าเสียหายกับแฟนสาวที่กำลังมีข่าวว่าคบหาดูใจกัน แม้ปริมาณความเสียหายที่เกิดขึ้นจะมีมูลค่าไม่มากแต่ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการนำภาพถ่ายไปขายให้กับบริษัทนิตยสารจะเป็นจำนวนที่สูงกว่าหลายเท่าตัว

(4) ฐานะทางการเงินของจำเลย

ในประเด็นนี้ยังเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่ในกฎหมายต่างประเทศว่าควรนำฐานะทางการเงินของจำเลยมาใช้พิจารณาประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษหรือไม่ เนื่องจากคู่กรณีแต่ละฝ่ายควรอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันและไม่ควรเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบต่อกันในการชดใช้ค่าเสียหาย แต่เนื่องจากค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษและป้องปรามผู้กระทำละเมิด ดังนั้นหากจำเลยมีฐานะทางการเงินที่ร่ำรวย แต่มิได้นำฐานะทางการเงินมาใช้พิจารณา จำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษและมีอาจป้องปรามจำเลยได้ แต่สำหรับแนวปฏิบัติของกฎหมายไทยนั้นผู้เขียนเห็นว่า ศาลควรนำฐานะทางการเงินของจำเลยมาใช้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย เพราะหากจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้ไม่สามารถลงโทษหรือป้องปรามจำเลยได้อย่างแท้จริง หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษก็คงจะสูญเปล่า อย่างไรก็ตามในการนำหลักฐานที่เกี่ยวกับฐานะทางการเงินของจำเลยเข้าสู่การพิจารณาประเมินจำนวนค่าเสียหายควรนำมาใช้พิจารณาเพียงการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษเท่านั้น เนื่องจากหากนำมาพิจารณาค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ด้วยแล้ว อาจทำให้วัตถุประสงค์ของค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อชดเชยความเสียหายเปลี่ยนแปลงไปด้วย

(5) การที่จำเลยบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

หากการกระทำใดเมื่อได้ก่อความเสียหายขึ้นแล้ว จำเลยได้เข้ามาช่วยเยียวยาจนทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายลดน้อยลงไป การบรรเทาความเสียหายเหล่านี้จะถูกรับเข้ามาประกอบการพิจารณา โดยอาจมีการลดหย่อนจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

(6) การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่นำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ไม่ได้มีเพียงแต่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจำเลยเท่านั้น หากในกรณีใดที่ผู้เสียหายมีส่วนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ข้อมูลเหล่านั้นก็สมควรนำมาใช้ลดหย่อนจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษได้เช่นเดียวกัน เช่น กรณีที่ผู้เสียหายทำทนายจำเลยให้กระทำการล่วงละเมิดสิทธิของตน เป็นต้น

3.1.2.4 การควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ

เป็นที่ทราบกันดีว่า หากประเทศไทยวางแนวทางการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างไม่เหมาะสมหรือไม่ชัดเจน อาจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างเช่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เผชิญกับปัญหาที่ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นในทุกปี จนไม่สามารถควบคุมได้ อย่างไรก็ตามแม้ขณะนี้การนำหลักดังกล่าวมาใช้กับกฎหมายไทยจะเป็นเพียงก้าวแรก ๆ แต่หากได้วางแนวทางการ

ควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้การกำหนดจำนวนที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้าอยู่ในระดับที่ไม่มากจนเกินไป ซึ่งจะเห็นตัวอย่างได้จากการวางหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษของประเทศออสเตรเลียและอังกฤษ ที่วางหลักเกณฑ์การพิจารณาอย่างชัดเจน จึงทำให้การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในประเทศเหล่านี้ไม่เป็นจำนวนที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้แต่แต่ละประเทศจะมีวิธีในการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่แตกต่างกัน ตามแต่ที่วิธีใดจะมีความเหมาะสมกับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ แต่สำหรับมาตรการที่จะนำมาควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายไทยที่มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาคูณกับจำนวนเท่าที่เหมาะสม และสำหรับอัตราเท่าที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้เพื่อหาอัตราขั้นสูงสุดของจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ผู้เขียนเห็นว่าจำนวนสองเท่าน่าจะเป็นจำนวนที่พอเหมาะที่สุด หากสูงไปกว่านี้อาจเป็นจำนวนที่มากเกินไปจนไม่เป็นธรรมกับจำเลย อีกทั้งยังอาจทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องเสี่ยงกับการตกเป็นบุคคลล้มละลายหากต้องรับผิดชอบในจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษที่มากเกินไป จนอาจทำให้สภาพเศรษฐกิจของไทยหยุดชะงักได้

3.2 คดีละเมิดตามกฎหมายพิเศษ

นอกจากการกระทำละเมิดที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ยังมีกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติพิเศษขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อคุ้มครองผู้ถูกระทำละเมิดที่ได้รับความเสียหายจากการใดการหนึ่งภายใต้กฎหมายฉบับนั้น ซึ่งหากการกระทำละเมิดเข้าข่ายตามกฎหมายพิเศษฉบับใดแล้ว การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนย่อมต้องเป็นไปตามกฎหมายพิเศษฉบับนั้น ถึงแม้ในปัจจุบันพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ.2545 จะเป็นกฎหมายพิเศษเพียงฉบับเดียวที่ได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้และมีผลใช้บังคับแล้ว แต่คาดว่าอีกไม่นานกฎหมายพิเศษที่ได้นำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้อย่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะมีผลใช้บังคับตามมาเช่นกัน ซึ่งจากกฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับที่ได้ทำการศึกษาไปจะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถนำมาเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับกฎหมายพิเศษฉบับอื่น ๆ ได้ ดังต่อไปนี้

ประการแรก เป็นการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายอีกส่วนหนึ่งแยกออกมาจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ ซึ่งการกำหนดค่าเสียหายชนิดนี้จะมิวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษจำเลย และป้องปรามมิให้คนในสังคมถือเอาพฤติกรรมนั้นเป็นเยี่ยงอย่าง

ประการที่สอง คดีที่ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น ต้องเป็นกรณีที่พฤติกรรมของจำเลยมีความชั่วร้ายมาก โดยเป็นการจงใจกระทำละเมิดทั้ง ๆ ที่รู้ว่าหากกระทำไปจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ก็ได้แสร้งใส่ใจกับผลของการกระทำนั้น หรือพฤติกรรมของจำเลยเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง โดยเป็นการกระทำที่ขาดความระมัดระวังจนมิได้ใส่ใจถึงความปลอดภัยของบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น เสมือนเป็นการจงใจทำให้ผู้อื่นได้รับความไม่ปลอดภัย

ประการที่สาม ศาลจะใช้ดุลยพินิจประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น พฤติกรรมที่ชั่วร้ายของจำเลย ระยะเวลาของการกระทำละเมิด ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด ฐานะทางการเงินของจำเลย การที่จำเลยได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ยิ่งไปกว่านั้น หากมีปัจจัยใดที่เห็นว่าเกี่ยวข้อง และสำคัญกับการนำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษในกฎหมายพิเศษนั้นโดยเฉพาะ ก็ควรนำมาพิจารณาประกอบด้วย

ประการที่สี่ หลักในการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ จะเป็นการนำหลักความสัมพันธ์ระหว่างค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้มาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยนำค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ซึ่งกำหนดขึ้นในคดีนั้นมาคูณกับจำนวนเท่าที่เหมาะสม เพื่อหาอัตราสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งศาลจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้เป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกินอัตราสูงสุดที่ได้คำนวณไว้

โดยพระราชบัญญัติที่เหมาะสมในการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ควรเป็นกฎหมายที่บัญญัติออกมาเพื่อควบคุมดูแลความสงบสุขภายในสังคม และมีผลกระทบต่อประชาชนเป็นวงกว้าง อย่างเช่น พระราชบัญญัติวิฤตอันตราย พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม รวมถึงพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

4. ข้อพิจารณาในการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับคดีละเมิดตามกฎหมายไทย

ด้วยเหตุที่หลักของค่าเสียหายเชิงลงโทษมีความแตกต่างไปจากหลักพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ อีกทั้งยังมีหลักเกณฑ์และการควบคุมจำนวนค่าเสียหายซึ่งต่างไปจากลักษณะของค่าเสียหายที่กฎหมายละเมิดไทยเคยใช้ จึงทำให้มีทั้งผู้ที่สนับสนุน และผู้ที่คัดค้านการนำหลักดังกล่าวมาใช้กับกฎหมายละเมิดของไทย ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น เหตุผลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย ที่เห็นว่ากฎหมายละเมิดของไทยมุ่งเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นเท่านั้น หรือเหตุผลเกี่ยวกับโครงสร้างทางกฎหมายที่เห็นว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษอาจทำให้บทบาทหน้าที่ระหว่างกฎหมายแพ่งกับกฎหมายอาญาล้ำเส้นกัน ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้

มิใช่จะเกิดขึ้นเพียงในกฎหมายไทยเท่านั้น แต่ได้เกิดขึ้นกับประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ซึ่งมีแนวคิดที่ชัดเจนในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่จะยึดติดอยู่เพียงการชดเชยความเสียหายเป็นสิ่งสำคัญ อย่างเช่น ประเทศเยอรมัน หรือ ฝรั่งเศส ผู้เขียนจึงเห็นว่าการพิจารณาว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษเหมาะสมและมีประโยชน์กับกฎหมายไทยหรือไม่นั้น จึงไม่ควรพิจารณาถึงแต่เหตุผลในเชิงประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ควรศึกษาถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการนำหลักดังกล่าวมาใช้ รวมถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายละเมิดของไทย เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์ถึงผลได้ผลเสียที่เกิดขึ้นและพิจารณาได้ว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นเหมาะสมหรือไม่กับกฎหมายละเมิดของไทย

4.1 ประโยชน์ที่ได้รับ

4.1.1 เข้ามาเสริมกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงมีมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของจำเลยเพื่อป้องกันมิให้มีการลงโทษผู้บริสุทธิ์ ด้วยเหตุนี้จำเลยในคดีอาญาจึงมีโอกาสหลุดรอดจากการลงโทษทางอาญาได้ เช่นในกรณีที่พยานหลักฐานมีน้ำหนักไม่เพียงพอจนทำให้ศาลไม่สามารถปราศจากความสงสัยได้ ดังนั้นหากจำเลยได้กระทำผิดจริงคงไม่มีความเป็นธรรมหากไม่ได้รับโทษ แต่กระบวนการทางกฎหมายก็ยังไม่จบสิ้นเพียงแค่นั้น โจทก์ยังสามารถนำคดีมาฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้อีกทางหนึ่ง โดยในกรณีนี้ศาลควรใช้ดุลยพินิจไตร่ตรองว่าสมควรตัดสินให้จำเลยต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายอีกส่วนหนึ่งนอกเหนือจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้เพื่อเป็นการลงโทษจำเลยหรือไม่ เนื่องจากระดับมาตรฐานการพิสูจน์พยานหลักฐานในทางแพ่งนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องพิสูจน์พยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัย เพียงแต่พิสูจน์ว่าฝ่ายใดมีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือกว่ากันเท่านั้น หากโจทก์พิสูจน์จนศาลเชื่อถือได้ว่าจำเลยได้จงใจกระทำละเมิดโดยมีพฤติกรรมที่ชั่วร้าย และเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายจริง ศาลจะตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายเชิงลงโทษอีกจำนวนหนึ่งด้วย

4.1.2 เป็นสิ่งที่จูงใจให้โจทก์นำคดีมาฟ้องร้อง

ค่าสินไหมทดแทนนั้นตามปกติศาลจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยให้โจทก์มีภาระในการพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีนั้น ๆ อย่างไรก็ตามในบางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจมีปริมาณเพียงเล็กน้อย แต่พฤติกรรมของจำเลยกลับแสดงให้เห็นถึงการจงใจละเมิดโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น หากศาลยึดหลักกำหนดค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้น

จริงเท่านั้น อาจทำให้ผู้ได้รับความเสียหายไม่น่าคดีมาฟ้องร้องเนื่องจากเล็งเห็นว่าคงไม่เกิดความคุ้มค่าหากต้องเสียทั้งค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ และเสียเวลาเพื่อแลกกับค่าเสียหายจำนวนไม่มาก ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้ถูกระทำละเมิดวางเฉยไม่น่าคดีมาฟ้องร้อง จะทำให้ผู้ถูกระทำละเมิดยังคงมีพฤติกรรมเช่นเดิมต่อไปและอาจไปก่อความเสียหายเช่นนั้นต่อผู้อื่นอีก ดังนั้นหากศาลนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายโดยนำพฤติกรรมของจำเลยมาพิจารณาเป็นปัจจัยหนึ่งของการตัดสิน จะทำให้ผู้ได้รับความเสียหายมีมูลเหตุจูงใจในการนำคดีมาฟ้องร้องมากขึ้น และยังส่งผลให้ผู้ถูกระทำละเมิดได้รับการป้องปรามและยับยั้งพฤติกรรมเช่นนั้นมิให้เกิดขึ้นอีกต่อไปในภายภาคหน้า

4.1.3 ยับยั้งการแก้แค้นของผู้ถูกระทำละเมิด

ในคดีละเมิดบางกรณีผู้ถูกระทำละเมิดไม่ได้ก่อให้เกิดเพียงความเสียหายที่เป็นตัวเงินให้กับผู้ถูกระทำละเมิดเท่านั้น แต่อาจมีการดูถูก ดูหมิ่น ทำให้ได้รับความอับอาย หรือรำคาญ จนทำให้ผู้ถูกระทำละเมิดได้รับความโกรธแค้นด้วย แม้ว่าผู้ถูกระทำอาจจะถูกดำเนินคดีและได้รับโทษตามกฎหมายอาญาแล้วก็ตาม แต่อาจกล่าวได้ว่าโทษตามกฎหมายอาญาอาจไม่สามารถทำให้ผู้ได้รับความเสียหายพึงพอใจได้ ยกตัวอย่างเช่น จำเลยได้รับการตัดสินให้รอลงอาญา หรือได้รับโทษปรับซึ่งเงินค่าปรับก็ตกเป็นของรัฐมิใช่ของผู้เสียหาย กรณีดังกล่าวอาจทำให้ผู้ได้รับความเสียหายหาวิธีการแก้แค้นผู้ถูกระทำละเมิดด้วยตนเอง จึงกล่าวได้ว่าหากนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายจะทำให้ผู้ถูกระทำละเมิดมีความพึงพอใจมากกว่า เนื่องจากได้รู้สึกที่ผู้ถูกระทำละเมิดได้รับการลงโทษ และตนยังได้รับค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษผู้ถูกระทำละเมิดนั้นด้วย

4.1.4 ป้องปรามผู้ถูกระทำละเมิดและผู้ที่มีความคิดจะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันในภายภาคหน้า

ด้วยเหตุที่การลงโทษตามกฎหมายอาญาได้บัญญัติอัตราต่ำสุดและอัตราสูงสุดไว้ ซึ่งศาลต้องตัดสินลงโทษให้อยู่ภายในขอบเขตดังกล่าว จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าอาจมีกรณีที่อาชญากรได้ศึกษาบทลงโทษตามกฎหมายอาญาไว้ก่อนลงมือกระทำความผิด โดยไม่เกรงกลัวความผิดตามกฎหมาย แต่สำหรับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้น นอกจากจะมีการนำพฤติกรรมของจำเลยมาพิจารณาแล้วยังนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำละเมิด ฐานะทางการเงินของจำเลยมาใช้พิจารณาด้วย เพื่อให้การลงโทษนี้มีความเหมาะสมกับจำเลยมากที่สุด เพราะเมื่อจำเลยต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างสาสมแล้วก็จะทำให้จำเลยเกิดความเข็ดหลาบไม่หวนกลับมากระทำละเมิดอีก และยังเป็น การป้องปรามผู้ที่มีความคิดจะมีพฤติกรรมแบบเดียวกันให้ยับยั้งการกระทำละเมิดเช่นนั้นได้อีกด้วย

4.2 ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

4.2.1 โจทก์และทนายความอาจหาข่าวจากการฟ้องคดี

เมื่อมีการนำหลักของค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้นั้น จะมีการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งนอกเหนือจากค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ จึงเป็นไปได้ว่าอาจมีกรณีที่โจทก์หวังผลประโยชน์จากการฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายและทนายความอาจรับจ้างว่าความโดยขอส่วนแบ่งจากค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับก็เป็นได้ และอาจส่งผลให้มีการนำคดีมาฟ้องร้องมากขึ้นไป เนื่องจากผู้ได้รับความเสียหายต่างมุ่งหวังหาประโยชน์จากการเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วยกันทั้งสิ้น

4.2.2 การใช้ดุลยพินิจของศาลอาจไม่แน่นอน

ผลกระทบนี้มักเป็นที่ถกเถียงกันมากในประเทศที่มีการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ เนื่องจากไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ชัดเจนแน่นอน จึงเป็นที่เกรงว่าหากนำหลักดังกล่าวมาใช้กับกฎหมายละเมิดไทย อาจทำให้คำตัดสินของศาลไม่มีความแน่นอน เนื่องจาก การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษจะขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และปัจจัยที่นำมาพิจารณาแต่ละคดี อีกทั้งศาลยังเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษตามความเหมาะสมของคดีนั้น ๆ ด้วย

4.2.3 อาจขัดกับรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญจะมีหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย เช่น ห้ามลงโทษจำเลยซ้ำสองครั้งในความผิดเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงเกิดข้อถกเถียงขึ้นว่าในกรณีที่จำเลยได้รับการตัดสินโทษตามกฎหมายอาญาแล้ว ถ้าหากจำเลยถูกตัดสินให้รับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษอีก ค่าเสียหายชนิดนี้ อาจกลายเป็นการลงโทษซ้ำครั้งที่ 2 ของจำเลย ซึ่งอาจทำให้ขัดกับรัฐธรรมนูญได้

4.2.4 ทำให้สินค้าราคาสูงขึ้น

เมื่อใดที่มีการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายไทย เมื่อนั้นบริษัทห้างร้านต่าง ๆ จะเกิดความหวาดกลัวในการประกอบธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากอาจมีกรณีที่นิติบุคคลไปกระทำละเมิดผู้อื่น หรือผลิตสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง และถ้าสินค้าที่ชำรุดบกพร่องดังกล่าวก่อความเสียหายให้แก่ผู้ใช้ และเมื่อผู้ใช้ได้มาฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยศาลได้ตัดสินให้จำเลยรับผิดในค่าเสียหายเชิงลงโทษแล้ว จำเลยอาจต้องขาดทุนหรืออาจล้มละลายได้ ดังนั้นบริษัทห้างร้านต่าง ๆ จึงมีวิธีจัดการกับความเสียหายโดยทำประกันภัยความรับผิด โดยให้ครอบคลุมถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย ซึ่งจะทำให้เบี้ยประกันที่ต้องจัดส่งเพิ่มมากขึ้นตามอัตราความเสี่ยง และจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้นและอัตราค่าครองชีพก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

จากการวิเคราะห์ถึงประโยชน์ที่ได้รับและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น ทำให้เข้าใจถึงหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และประเด็นปัญหาที่มักถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมของหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษกับกฎหมายละเมิดของไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหาได้ดี เนื่องจากหากมีการวางหลักเกณฑ์และมีวิธีการควบคุมจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้ผลกระทบหรือปัญหาเหล่านั้นลดน้อยลงไปในพื้นที่ โดยผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ และข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นไว้ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 6

สำนักหอสมุด